

UDK 343.98.067

Metodika preiskovanja terorizma

Dušan Lakčević*

Pojem in vrste

Beseda teror izhaja iz latinščine in pomeni strah, grozo, ustrahovanje oziroma uporabo nasilja v boju zoper nasprotnika prav do njegovega telesnega uničenja. Terorist je privrženec vladanja z ustrahovanjem, tistih, ki mislijo, da bodo z individualnimi akcijami, posameznimi dejanji ustrahovanja (uboji pomembnih oseb ali oseb, ki drugače mislijo) uresničili svoje politično-družbene namene.¹

Terorizem je pravzaprav oblika organizirane podtalne dejavnosti, ki se izraža v nasilnih dejanjih, izzivanju eksplozij, požarov in drugih splošno nevarnih dejanjih. Vse to pa lahko povzroča občutek osebne negotovosti pri državljanih oziroma pri posamezni skupini državljanov.

Teroristov je več vrst: so idealisti, anarhisti in drugi, ki si domišljajo, da lahko spremenijo svet po kakem svojem vzorcu, in ubijajo druge. Nekateri so tudi jezni politični nezadovoljneži in lažni idealisti, ki pod krinko političnih idej delajo atentate, da bi si pridobili gmotno korist.²

Glede Jugoslavije se za teroristično dejavnost uporablja skrajna politična emigracija (njene sile se urijo v tujini) kot tudi sile našega notranjega sovražnika.

Z metanjem bomb, podstavljanjem min, napadi na posamezne osebe ali ustanove hoče emigracija pri naših državljanih ustvariti občutek osebne negotovosti, obrniti od sebe pozornost mednarodne javnosti in prikazati Jugoslavijo kot državo, katere notranji položaj ni dober.

V naši državi je bilo že več terorističnih dejanj z namenom vznemiriti državljanje. Hudo delci so se dobro pripravili za svojo podtalno ubijalsko dejavnost, in sicer na poligonih in »šolah« v tujini (ravnanje z minami, razstrelivom, radioaparati) in so že večkrat skušali uresničiti svoj namen. Nekaj primerov:

— Januarja 1945 se je na Kopaonik spustila s padali prva skupina teroristov, ki je hotela organizirati vstajo in diverzantske akcije.

— V letih 1947/1948 je v Jugoslavijo prispelo prek 100 ustaških klavcev, da bi z domačimi somišljeniki začeli »gverilsko vojno« zoper novo Jugoslavijo.

* Mag. Dušan Lakčević, višji inšpektor RSNZ SR Srbije, Beograd.

¹ Dušan Vilić: Terorizam, oblik specialnog rata, Narodna armija, 11/5-1978.

² Dr. Hari Soderman: Tehnika i taktika kriminalne policije, Beograd 1957 (prevod iz angleščine).

— Leta 1963 je bil v Bonnu ubit hišnik našega konzularnega zastopstva Popović.

— Leta 1964 je prišla v Jugoslavijo skupina devetih članov Hrvaškega revolucionarnega bratstva. Istega leta je bil v ZR Nemčiji ranjen naš konzul Klarić in ubit šef konzularne pisarne v Stuttgartu Sava Milovanović.

— Leta 1971 je bil v Stockholmu ubit naš ambasador Rolović.

— Junija 1972 je prišla v Jugoslavijo skupina 19 članov Hrvaškega revolucionarnega bratstva, da bi organizirali gverilsko vojno in osvobodili hrvaški narod.

Kako zvemo za teroristična dejanja

Dobro organizirana družbena samozaščita, kjer je vsak Jugoslovan, »ko je potrebno, borec s puško«, je dala dobre uspehe pri preprečevanju terorističnih dejanj zoper Jugoslavijo ter pri odkrivanju posameznih teroristov in skupin. Domovinska zavest in pripadnost naših delavcev, ki so na začasnem delu v tujini, je ena izmed oblik našega uspešnega boja zoper teroriste.

Naznanitev državljanov, delovnih ljudi, organizacij združenega dela in družbeno-političnih organizacij, interesnih in krajevnih skupnosti, operativno delo organov za notranje zadeve, anonimne in psevdonimne naznanitve, vse to so najpogostejši načini, s katerimi zvemo za pripravo terorističnih dejanj, prihod teroristov in storjene subverzije.

Operativno-taktični ukrepi

Operativno-taktični ukrepi organov za notranje zadeve, ko zvejo za teroristično dejanje, so odvisni od vrste dejanja, storilcev in njihovih namenov.

1. **Prihod na kraj dejanja mora biti hiter**, da bi se zavarovali kraj terorističnega dejanja in s tem ohranili sledove, pomagali morebitnim ponesrečencem in preprečili druge posledice (npr. zaradi požara, eksplozije in podobno).

2. **Zavarovanje kraja dejanja** je nedvomno pomembna in odgovorna naloga, od katere je potem odvisna še vrsta drugih ukrepov organov za notranje zadeve, sodišča in tožilstva.

Ukrepi organov za notranje zadeve za zavarovanje kraja dejanja so naslednji:

— poškodovanim osebam je treba dati prvo pomoč in jih po potrebi prepeljati v bolnišnico;

— zavarovati je treba sledove, da jih ne uničijo priče pa tudi sami delavci organov za notranje zadeve pri svojem delu;

— preprečiti moramo morebitne posledice, ki lahko nastanejo zaradi neeksplodirane mine ali drugega razstreliva;

— storiti je treba ukrepe za izsleditev storilca, da se ne skrije ali ne pobegne.

Treba je poudariti, da morajo organi za notranje zadeve v takih primerih uporabljati »zlata« opazanja kriminalistike in svoje izkušnje iz podobnih primerov; ukrepati morajo hitro, toda temeljito in brez panike, ki je v takih primerih sicer običajna. Organi za notranje zadeve morajo ohraniti hladnokrvnost, toda v tem pomenu tudi vplivati na državljane, da naj ostanejo mirni.

3. Metodika ogleda. Za uspešen ogled kraja dejanja je potrebna strokovna ekipa, ki je tudi tehnično dobro opremljena. Poleg večšega specialista operativca morajo biti v ekipi še strokovnjak za razstreliva, strokovnjak za sodno medicino, kriminalistični tehnik in zapisnikar.

Po prihodu na kraj dejanja mora ekipa za ogled ravnati takole:

— zbrati mora podatke od delavcev, ki so kraj dejanja zavarovali, in sicer: katera dejanja so storili, ali so kaj premikali ter ali so kaj zvedeli;

— pojasniti kdaj, kje in zoper koga je bilo teroristično dejanje storjeno;

— ugotoviti, kakšna je posledica;

— ugotoviti, kako je storilec prišel na kraj dejanja in kako se je oddaljil;

— ugotoviti, ali je bil storilec sam ali pa je imel pomočnike, ali in s čim je bil oborožen;

— ugotoviti, ali je storilca kdo videl in od kod ga je videl;

— ugotoviti storilčev motiv, na koncu pa najpomembnejše kriminalistično taktično vprašanje, ki naj da odgovor na to, kdo je storilec, ogled mora namreč dati dokaze, na podlagi katerih lahko sklepamo o storilcu.

Načrt ogleda mora biti sestavljen tako, da vsak član ekipe za ogled ve, kaj mora narediti in kakšno je njegovo delo. Teroristična dejanja puščajo veliko sledov. To so predvsem sledovi, ki kažejo na sredstva storitve dejanja in na način uporabe teh sredstev. S pazljivim delom lahko najdemo sledove krvi, gibanja in včasih tudi prstne odtise storilca.

Vodja ekipe mora med drugim narediti tudi »miselno rekonstrukcijo dogodka«; ta naj mu omogoči realno predstavo o dejanju in v zvezi s tem pokaže, kje bi se lahko našli sledovi.

4. Okrivanje in prijetje storilcev. Odkriti in prijeti teroriste je težka, vendar ne nerešljiva naloga. Naši organi za notranje zadeve so teroriste že večkrat odkrili in jih izročili pravosodnim organom. Kadar je storilec neznan, je treba pazljivo opraviti razčlemba stanja na kraju dejanja, najdenih predmetov in sledov, s podatki o žrtvi oziroma o objektu napada pa politično razčlemba ter si ustvariti predstavo o storilcu.

Operativno-taktični ukrepi in dejanja, potrebni za odkritje storilca:

— Takoj s sodobnimi tehničnimi sredstvi poročati vsem organom za notranje zadeve o dogodku, posledicah in ukrepih za odkritje in prijetje storilca;

— o dogodku takoj poročati obmejnim organom, letališčem, železnici ter morskemu in rečnemu prometu, da bi ukrepali;

— okrepiti opazovalno in patrolno službo, predvsem ponoči in z nalogo legitimiranja in preiskati sumljive osebe;

— skrivaj opazovati osebe, ki so znane kot prestopniške, in objekte, kjer se navadno zbirajo kriminalci;

— okrepiti nadzorstvo nad prometom, pregled vozil in po potrebi tudi preiskavo vozil;

— organizirati pregon z različno uporabo taktičnih in tehničnih ukrepov in dejanj. Narediti je treba načrt pregona, vsebovati mora smer in velikost območja pregona, način pregona, sredstva pregona, kakšna bo zveza med posameznimi udeleženci pregona. Načrt pregona se med akcijo lahko spreminja in prilagaja dejanskim možnostim in položaju; Najpogostejša oblika dejanj pri pregonu je preiskava zemljišča in na njem stojećih stavb; s preiskavo zemljišča in stavb mislimo organizirano in sistematično pregledovanje določenega kraja — gozdov, parkov, jezer, rek in njim pripadajočih objektov; posebno pozornost je treba posvetiti osamljenim, težko dostopnim stavbam, predorom, votlinam, kolibam, drevesnim krošnjam, votlim deblom, grmovju, grobovom, družinskim grobnicam; prav tako moramo biti pozorni na sledove stopal, sveže ostanke hrane, cigaretne ogorke (v zvezi s tem je pomembna vrsta cigaret), raznih konzerv, zavrženih delov obleke in obutve; za preiskavo terena se lahko uporabljajo dresirani psi;

— na določenem kraju se naredi zaseda; da bi bila uspešna, je treba pazljivo izbrati kraj, priprave pa morajo biti skrivne; kraj zasede mora biti tak, da »skriva udeležence zasede«; najsi je prostor odprt ali zaprt, zasedo je treba postaviti tako, da ni opazna; Vsak, ki v zasedi sodeluje, mora vedeti za svojo nalogo; pri zasedi je treba vedeti, kdo bo ustavljal osebe, kdo bo streljal in v zvezi s tem, kdaj in na koga bo streljal, kdo bo preiskoval, razorožil sumljive osebe, te osebe zvezal in kdo bo pomagal ranjenim;

— organizacija blokade; z blokado je lahko obseženo vse mesto ali naselje, posamezno hišo, gozd, pristanišče in podobno; biti mora nepričakovana, hitra in skrivna, zaprti morajo biti vsi dohodi do določenega prostora ali do določene stavbe, neznani osebi se ne sme dovoliti, da bi s tega kraja odšla, dokler se ne ugotovi njena identiteta; treba je narediti načrt blokade, izbrati ljudi in jih seznaniti z njihovo nalogo.

Pogovor s storilcem

Iz prakse naših organov za notranje zadeve v odkrivanju in prijemanju teroristov nam je znano, da gre za izprijene hudodelce, ki so se na poligonih v tujini učili ubijati, rušiti, se skrivati in tudi to, kako naj se vedejo ob prijetju. To so ljudje posebnega kova, naučeni molčati, prikrivati soudeležence in duhovne vodje akcije, dalje skrivajo to, od kod so prišli, skrivališča in podobno. Kljub temu pa mora večš kriminalist najti načine in metode, da ob pogovoru s teroristom pride do takih dokazov, ki skupaj z dobljenimi materialnimi dokazi potrjujejo njegovo krivdo in odgovornost. Pomembno je ugotoviti motiv dejanja (ideološko prepričanje, politični atentator, verski sektaš), zakaj je osumljeni storil dejanje, in potem z uporabo taktike odkriti podatke, ki so pomembni za konkretni postopek

in za konkretne ukrepe, da bi preprečili nadaljnja teroristična dejanja.

Kriminalist, ki se bo pogovarjal z osumljenim teroristom, mora poprej narediti načrt pogovora s posameznimi vprašanji. Biti mora miren, vztrajen, nevsiljiv, osumljencu mora dovoliti počitek in ga tudi pustiti, da sam pove »svojo zgodbo«, ki se je je naučil na »poligonu ali v šoli za teroristične akcije«. Šele potem naj začne »podirati« to zgodbo, in sicer tako, da mu pripoveduje resnico o dogodku, osumljencu pove, da je znano, kdo so njegovi pomočniki, zveze, skrivališča in podobno.

Iz izkušenj vemo, da teroristi neradi opisujejo svojo življenjsko pot, kdaj in zakaj so zašli na krive poti. Skušajo se prikazati kot žrtve okoliščin in ne kot »potepuhi, lenuhi, nasilneži, člani črnih skupin«. Osumljeni terorist pogosto skuša gladovno stavkati in pri tem ponavlja, da je že povedal resnico. Toda tu je kriminalist, ki po pogovoru z osumljencem in najdenimi materialnimi dokazi ter podatki, ki jih je dobil od drugih oseb, popravlja načrt pogovora in počasi zavrača nesmiselnosti v teroristovi zgodbi, dokler ne pride do dejanskega stanja, kaj se je torej zgodilo v resnici in kakšen je delež osumljenega terorista pri tem dogodku.

LITERATURA

1. Ganović Dragan, Teroristi iz »Šeste kolone«, 13. maj, 1979, št. 1—2.
2. Kazenski zakon SFRJ, Beograd 1977.
3. Petrović Andra, **Kriminalistička metodika**, Beograd 1978.
4. Soderman Hari, Tehnika i taktika kriminalne policije, Beograd 1957 (prevod iz angleščine).
5. Vilić Dušan, Terorizam, oblik specialnog rata, **Narodna armija**, 11/5-1978.
6. Vodinec Vlada, **Kriminalistika**, Beograd 1970.
7. Wilhelm J. G., Uvod u praktičnu kriminalistiku, Sarajevo 1956 (prevod).

Prevedel Marko Tušek

UDK 343.98.067

Methodic of Investigating Terroristic Acts

Lakčević, Dušan, Senior Inspector, Republic Secretariat for Internal Affairs of SR Srbija, Beograd

Terrorism and terroristic act present a great danger through the whole world, no matter whether actions of individuals, groups or even organizations are concerned; it members do not apprehend either murders, kidnappings or entailing great material damages.

The author points out this evil, explaining the concept of terorism and terrorists, and the forms

their activities take in Yugoslavia. Then he proceeds to the way terrorists acts come to the attention of the police, to the operative-tactical measures by means of which the act and the actor can be detected, to the offender's arrest and to the manner of conducting the interrogation of a suspected terrorist.